

Η διχοτομηση του νομίσματος (από το ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 2/2012)

1922: Οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις βρίσκονται στη Μικρά Ασία. Η έκβαση της εκστρατείας είναι αβέβαιη, όχι μόνο για στρατιωτικούς λόγους αλλά και για οικονομικούς. Οι πόροι της χώρας είχαν εξαντληθεί από τον πόλεμο και οι ξένες δυνάμεις ήταν απρόθυμες να συνομολογήσουν δάνειο. Η οικονομική ανάγκη ήταν άμεση, αλλά η αύξηση των εσόδων μέσω της αύξησης της φορολογίας ή των δασμών απαιτούσε αρκετό χρόνο, ενώ είχε ήδη εκδοθεί μεγάλη ποσότητα ακαλύπτου χαρτονομίσματος. Ο πρωθυπουργός Δημήτρης Γούναρης και ο υπουργός Εξωτερικών Γεώργιος Μπαλατατζής περιόδευσαν στην Ευρώπη αναζητώντας οικονομική και ηθική βοήθεια, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Με τον γυρισμό τους την 21η Φεβρουαρίου 1922 ο Δ. Γούναρης, λίγο πριν από την ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου, εξέθεσε σε στενό κύκλο φίλων τη λύπη του για την αδυναμία σύναψης του εξωτερικού δανείου. Ο υπουργός Οικονομικών Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης εν τούτοις έμοιαζε ήρεμος και έπαιζε την αλυσίδα των κλειδιών του. Ο Δημήτρης Γούναρης παραξενεύτηκε και τον ρώτησε προς τι η ευφορία. «Δημητράκη, τα ηύρα τα λεπτά» του απάντησε ο Πρωτοπαπαδάκης και έβγαλε από το πορτοφόλι του ένα χαρτονόμισμα των 100 δραχμών και το έκοψε στα δύο μπροστά στον κατάπληκτο πρωθυπουργό. Το σχέδιο ήταν πολύ απλό: Με τη διχοτόμηση του νομίσματος η αριστερή πλευρά θα χρησιμοποιούνταν ως νόμισμα στη μισή αξία του ακεραίου χαρτονομίσματος (π.χ., το τεμάχιο του εκατονταδράχμου άξιζε πλέον πενήντα δραχμές). Η δεξιά πλευρά του χαρτονομίσματος θα ανταλλάσσόταν με έντοκη ομολογία στη μισή αξία του ακεραίου χαρτονομίσματος.

Ο Βασίλειος Τσίχλης στη μελέτη του αναφέρεται σε αυτή την παγκόσμια πρωτοτυπία αναγκαστικού δανείου. Το εγχείρημα ήταν όντως πρωτότυπο, με σειρά μειονεκτημάτων αλλά ισχυρό στην εφαρμογή του. Λειτουργούσε δε ως εξής: Οι κατέχοντες τα χαρτονομίσματα θα κρατούσαν το αριστερό κομμάτι (που ονομαζόταν «Σταύρος», επειδή είχε χαραγμένο πάνω του το κεφάλι του Γεωργίου Σταύρου), το οποίο θα είχε την αξία των 50 δραχμών, και το δεξιό κομμάτι (που ονομαζόταν αντιστοίχως «στέμμα») θα επιστρεφόταν στην Εθνική Τράπεζα, η οποία θα έδινε μια απόδειξη (αργότερα θα τυπώνονταν κανονικοί τίτλοι που θα αντικαθιστούσαν την απόδειξη) για τη συμμετοχή τους στο αναγκαστικό δάνειο. Το επιτόκιο των ομολογιών ήταν αρκετά υψηλό, στο 7% (έναντι 4% των καταθέσεων ταμειευτηρίου), και αργότερα κατέβηκε στο 6,5%, ώστε με τα χρήματα που θα εξοικονομούνταν να μοιράζονταν μέσω κληρώσεως. Πράγματι κάθε ομολογία αντιπροσώπευε έναν κλήρο, λίγοι τυχεροί θα ελάμβαναν μεγάλα ποσά. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχαν τυχερά παιχνίδια και έτσι η κλήρωση αυτή είχε θετική απήχηση στο λαϊκό κοινό.